

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klavdija Guna

Papež Frančišek in poskus obnove ugleda Katoliške cerkve

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klavdija Guna

Mentor:izr. prof. dr. Marjan Smrke

Papež Frančišek in poskus obnove ugleda Katoliške cerkve

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

*Zahvaljujem se mentorju dr. Marjanu Smrketu za nasvete
in usmerjanje v procesu nastajanja diplomskega dela.*

*Posebna zahvala pa gre mojim staršem, babici in sestri za
vse spodbudne besede, ljubezen in podporo.*

Papež Frančišek in poskus obnove ugleda Katoliške cerkve

Katoliška veroizpoved je ena izmed najštevilčnejših po številu pripadnikov, toda Cerkev se sooča s številnimi škandali, med drugim jo pretresajo obtožbe spolnih napadov. V sodobni družbi ji niso v prid niti konservativni pogledi glede pomembnih družbenih vprašanj. Kot vrhovni poglavar Katoliške cerkve je papež Frančišek lahko tisti, ki bi to poškodovano javno podobo lahko popravil in Cerkvi ponovno priskrbel pozitiven ugled. Vendar kljub številnim medijskim poročanjem, da gre za revolucionarnega papeža, ki naj bi reformiral Cerkev, njegove izjave in empirični podatki do sedaj kažejo drugače. Papeževa stališča glede tematik, kot so splav, istospolni, vloga žensk, ostajajo podobna njegovim predhodnikom in so v skladu s cerkvenimi nauki. V določenih situacijah so si ta mnenja celo kontradiktorna in ustvarjajo zmedo pri javnosti. Prav tako empirični podatki ne potrjujejo »učinka papeža Frančiška«, saj se odstotek katoličanov, ki obiskujejo verske obrede, ni opazno zvišal. Po drugi strani pa poskuša podobo popraviti s konkretnimi dejanji na področju spolnih zlorab in finančnih škandalov znotraj Cerkve. Kljub spremenjenemu diskurzu se dejanska stališča Katoliške cerkve niso spremenila in za zdaj še ne moremo govoriti o konkretnih reformah. Seveda je že sama sprememba retorike glede perečih družbenih vprašanj pozitivna in morda napoveduje dejanske spremembe v Katoliški cerkvi.

Ključne besede: papež Frančišek, Katoliška cerkev, religija, ugled, obnova ugleda.

Pope Francis and attempt to repair the image of the Catholic Church

Catholicism is one of the largest religions regarding the number of members. The Church is facing numerous scandals, among which are allegations of sexual assaults. Conservative views on important social issues do not speak in its favour in contemporary society either. As a supreme head of the Catholic Church, Pope Francis could be the one who repairs this image and again provide a positive reputation. However, despite numerous media coverage, proclaiming a revolutionary pope, who would reform the Church, his statements and empirical data indicate otherwise. Pope's views on the topics, such as abortion, same-sex orientation, role of women, remain similar to its predecessors and are in accordance with the Church doctrine. In some cases his views seem contradictory and create confusion among the public. Also, empirical data does not support the »Pope Francis effect«, since the percentage of Catholics, who attend religious ceremonies, has not increased. On the other hand he is trying to repair the Church's image with actions regarding sexual abuse and financial scandals. Despite the different discourse, the actual position of the Catholic Church has not changed and for now we cannot talk about concrete reforms. Of course, the mere change of rhetoric about the critical social issues is positive and may predict the actual change in the Catholic Church.

Key words: Pope Francis, Catholic Church, religion, image, image repair.

KAZALO

1 UVOD	6
2 KATOLIŠKA CERKEV IN VLOGA PAPEŽA.....	7
3 UGLED	9
3.3 KAZALCI KRIZE JAVNE PODOBE KATOLIŠKE CERKVE	9
3.1 BENOITOVA TEORIJA POPRAVLJANJA UGLEDA	11
3.2 GOFFMANOVA »FACE-WORK« TEORIJA.....	14
4 PAPEŽ FRANČIŠEK – REFORMATOR KATOLIŠKE CERKVE?.....	16
4.1 PAPEŽ FRANČIŠEK O TEMATIKAH, KI SO NAJBOLJ OKRNILE UGLED KATOLIŠKE CERKVE	17
4.2 PAPEŽ FRANČIŠEK O SPLAVU	20
4.3 PAPEŽ FRANČIŠEK O ŽENSKAH	21
4.4 PAPEŽ FRANČIŠEK O ISTOSPOLNIH	23
5. EMPIRIČNI DEL	27
6 ZAKLJUČEK	31
7 LITERATURA.....	33

KAZALO TABEL

Tabela 4.1 Ali bi po vašem mnenju Katoliška cerkev morala.....	25
Tabela 5.1 Mnenja Američanov o papežu Frančiški, Benediktu XVI. in Janezu Pavlu II.....	27
Tabela 5.2 Mnenje Američanov o papežu Frančišku in Katoliški cerkvi	29
Tabela 5.3 Ali se je vaše mnenje glede Katoliške cerkve v zadnjih letih spremenilo?(med ameriškimi katoličani).....	29
Tabela 5.4 Med tistim katoličani, ki so odgovorili, da.....	29
Tabela 5.5 Obiskovanje verskih obredov med katoličani v Evropi	30

1 UVOD

Religija ima pomembno mesto v družbi in ima lahko močan vpliv na posameznikovo dojetanje sveta ter na posameznikov odnos do številnih družbenih vprašanj. Katoliška veroizpoved kot ena izmed najbolj razširjenih je pri tovrstnih oblikovanjih pogledov na svet pomemben dejavnik. Ker živimo v času, ko svet pretresajo številne negativne družbene razmere, kot sta ekonomska kriza, ki povečuje število revnega prebivalstva, in družbeni konflikti, ki posameznike vodijo v brezup, je religija tista, ki ponuja kompenzacijo za deprivacije. Na tem mestu je pomembno omeniti tudi papeža kot vrhovnega duhovnega vodjo Katoliške cerkve, ki je najvišje na hierarhični lestvici te institucije in čigar besede pri mnogih veljajo za nezmotljive. Vplivnost papeža se tako izkazuje tudi skozi javne nastope, javno podobo in izjave, preko katerih se opredeljuje do aktualnih družbenih vprašanj.

V diplomski nalogi bom obravnavala odnos papeža Frančiška do družbeno relevantnih tematik, kot so splav, vloga žensk, istospolni, ter do tematik, ki so najbolj okrnile javno podobo Katoliške cerkve, kot so finančni škandali in spolne zlorabe nepolnoletnih. Zanima me predvsem, kakšen vpliv imajo papeževe izjave na podobo Katoliške cerkve in ali je njegov odnos resnično liberalnejši ali gre zgolj za površinski poskus popravila ugled Cerkve. Teoretična okvira naloge sta Benoitova »image restoration theory«, v nadaljevanju teorija o popravilu podobe oziroma ugleda in Goffmanova »face-work« teorija, ki se osredotočata na to, kako posamezniki oziroma institucije poskušajo popraviti slab ugled, do katerega je prišlo zaradi dejanj, ki jih javnost negativno vrednoti.

Na začetku bom tako podala kratek sociološki pregled Katoliške cerkve in vloge papeža znotraj le-te. V nadaljevanju bom podala ugotovitve o krizi javne podobe Katoliške cerkve v zadnjih nekaj letih. Nadalje bom v teoretičnem delu razložila Benoitovo teorijo popravila ugleda in Goffmanovo »face-work« teorijo. Ker se v delu osredotočam na pomen izjav papeža Frančiška in na vpliv le-teh, bom v nadaljevanju v delo vključila njegove izjave glede pomembnih družbenih vprašanj. Gre zgolj za peščico simptomatičnih in odmevnih izjav in ne za uporabo celovite diskurzivne analize, s pomočjo katere bi pregledala obsežnejšo količino podanih izjav. Skozi izjave, ki jih je v številnih intervjujih podal papež Frančišek, bom skušala ugotoviti, ali izjave nakazujejo le površinsko ali globljo obnovo podobe Katoliške cerkve.

V empiričnem delu bom poskušala ugotoviti, ali so bile njegove poteze pri restavriranju slike uspešne ali ne. Osredotočila se bom na podatke o njegovi priljubljenosti ter o obiskovanju verskih obredov. Podatke sem pridobila iz že obstoječih empiričnih raziskav. Tako sem prišla do rezultatov, ki jih je mogoče posplošiti na večjo populacijo in ki so merodajni. V ta namen sem si postavila dve raziskovalni vprašanji, in sicer:

1. Ali gre pri delovanju in izjavah papeža Frančiška zgolj za površinske spremembe, ki so namenjene obnovi ugleda v smislu videza?
2. Ali novejši empirični kazalci že kažejo na obnovo ugleda Katoliške cerkve v očeh vernikov?

2 KATOLIŠKA CERKEV IN VLOGA PAPEŽA

Katoliška cerkev velja za eno najštevilčnejših verskih skupnosti. Njena ureditev pa ni bila od nekdaj takšna, kakršno poznamo danes. Močno se je spreminjala skozi zgodovino ter tako pokazala izjemno mero prilagodljivosti najrazličnejšim spremembam. Na tem mestu želim poudariti predvsem, da sta tako institucija Katoliške cerkve kot papeštva nastajali skozi čas in prostor, pri čemer je pomembna umeščenost v konkretne družbene razmere.

Značilnosti Katoliške cerkve so med drugim centraliziranost, hierarhičnost in internacionalnost. Slednje pomeni, da ni omejena na eno nacionalno območje, temveč se z željo po ekspanziji prilagaja različnim množicam. Sprva je subjekt katoliške veroizpovedi posameznik, s procesi širjenja pa pride do vključevanja množic in tako lahko govorimo, da preide od prvotnih individualiziranih k množičnim skupnostim. Katoliška doktrina je močno povezana s težnjo po svoji vseprisotnosti tako na mikro (posameznik) kot na makro (družba, država) nivoju. S svojim delovanjem želi prodreti v vsa področja človeškega delovanja, ne zgolj religiozna. Kot taka podaja stališče glede pomembnih družbenih vprašanj, vendar ne z namenom korenitih sprememb, ravno obratno, z namenom ohranjanja obstoječega stanja. Sprememb se poslužuje predvsem v primerih, ko razmere niso po njeni volji. Tudi glede družbenih vprašanj vzdržuje tradicionalno doktrino, zaradi česar ne more spremeniti stališča na primer glede splava, saj bi to zamajalo celotno institucijo in v dvom postavilo tudi ostale verske resnice (Roter 1976, 11-14).

Ker gre za množice velikih razsežnosti, si nauke vsak posameznik razlaga nekoliko po svoje glede na lastno dožemanje, zaradi česar je pravzaprav notranje fragmentirana, a na zunaj enotna. Za nadzorovanje in podrejanje množice pa je potreben vodja, ki so mu ljudje pripravljene slediti, in to vlogo v Katoliški cerkvi zaseda papež, ki je na samem vrhu hierarhične lestvice. Gre za podreditev enemu vrhovnemu vodji in vsakršno dejanje, ki ni v skladu z določenimi normami, lahko pomeni izločitev iz verske skupnosti. (Roter 1976, 57-61).

Če je torej v svojih začetkih Katoliška cerkev temeljila na večji enakovrednosti med duhovniki in laiki oziroma ljudstvom, se skozi čas zaradi vse večje težnje po moči povečuje hierarhičnost. Sprva deluje kot skupnost, kasneje gre za vedno bolj izrazito hierarhično institucijo, ki se je močno oddaljila od demokratičnosti. Največ moči pridobi papež kot vrhovni poglavar Katoliške cerkve in rimska kurija. V času Jezusa Kristusa je šlo za cerkveno služenje in ne hierarhijo, prav tako so ženske uživale večjo mero vključenosti, kakor jim jo danes priznava Katoliška cerkev. Cerkev je v svojih začetkih delovala dosti bolj inkluzivno in enakopravno, kar za današnjo institucijo ne drži (Küng 2004, 20-21).

Kaj je torej privedlo do tako velikega razkoraka od povezane, demokratično in enakopravno naravnane skupnosti k izrazito hierarhični ureditvi? Med ključnimi razlogi sta gotovo želja Rimske cerkve po ekspanziji in primatu nad ostalimi Cerkvami. Primarno gre za željo po moči in nadvladi Rima, zaradi česar dobi rimski škof oziroma papež tolikšno moč. Vendar ponovno je potrebno poudariti, da se je moč papeža kot rimskega škofa izoblikovala in spreminjala skozi čas in prostor. Do posebnega nasledstva škofov ne pride po zgodovinski, ampak funkcionalni poti, glede na koristi. Zmotno je mišljenje, da so bile tovrstne ureditve storjene v prid vernikom, pripadnikom Katoliške cerkve. Od petega stoletja dalje lahko govorimo o hitrem širjenju papeške oblasti (Küng 2004, 60-77).

Oblast papeža se krepi, a je zaradi številnih ponaredkov in napačnih interpretacij od samih začetkov pod velikim vprašajem. Nemogoče je torej na papeštvo, kot najstarejšo in najvplivnejšo institucijo, gledati kot izvzeto iz spreminjajočih se družbenih struktur (Duffy 1997). Zakaj vztrajati pri dogmah, kot sta papeževa nezmotljivost in primat nad Katoliško cerkvijo, če naj bi tovrstna ravnanja vodila stran od prvotnih namenov? Ko si enkrat prilastiš pozicijo moči, se je od nje težko ločiti, še težje pa jo je vzdrževati. Predvsem, če gre za institucijo, ki je v svojih načelih izrazito tradicionalno naravnana in stremi k ohranjanju prvotnih nauk.

Po Drugem vatikanskem koncilu (1962–1965) Katoliška cerkev izvede konkretne reforme, ki pa so omejenega dosega. Ostaja pri svojih tradicionalnih stališčih glede pomembnih družbenih vprašanj ter še naprej prikriva finančne škandale in spolne zlorabe, ki se dogajajo znotraj institucije. Stopila naj bi na pot k modernizaciji s poskusom reformacije, a ideologija o papeževi suverenosti ostaja. Ravno zaradi tovrstnih doktrinarnih vztrajanj so konkretne reforme in popraviljanje predhodnih napak praktično nemogoče (Küng 2004, 171-174). Cerkev se tako znajde v hudih precepih, kako spremeniti javno podobo, da se bo le-ta izboljšala, če po drugi strani sledi tradicionalnosti. Zelo težko se namreč odpove dogmatičnim stališčem, zato sledijo rešitve, ki so bolj sklepanje kompromisov kakor dejanske spremembe.

3 UGLED

Družbeni ugled oziroma podoba poleg družbene moči tvori družbeni položaj. Gre za stopnjo spoštovanja, ki ga je posameznik oziroma institucija deležna. Glede na različno stopnjo ugleda oziroma moči, ki jo doživlja posameznik, se razlikujejo tudi položaji posameznikov v družbeni hierarhiji. Ugled pa ni pomemben zgolj za posameznike, ki glede na podobno stopnjo ugleda pripadajo določenemu družbenemu sloju, temveč je pomemben tudi za institucije. Vsakršni napadi na podobo oziroma ugled so torej izjemno resna grožnja, saj sta z ugledom pogojeni tudi kredibilnost in zaupanje v institucijo oziroma posameznika (Benoit 2014). Tudi Aristotel je dejal, da »dobrim ljudem bolj zaupamo oz. verjamemo ne glede na problematična dejanja in še posebej, kadar je popolna gotovost nemogoča in so mnenja razdvojena.« (Aristotel v Benoit 2014, 19).

V diplomskem delu se osredotočam predvsem na ugled oziroma podobo Katoliške cerkve, ki jo papež Frančišek skuša popraviti s svojo retoriko. Predvsem s svojim odnosom in javnimi sporočili glede pomembnih družbenih vprašanj ter tematik, ki so najbolj okrnile njen ugled.

3.3 KAZALCI KRIZE JAVNE PODOBE KATOLIŠKE CERKVE

Katoliška cerkev se skozi celotno dolgoletno zgodovino sooča z vzponi in padci. Pretresali so jo in jo še vedno številni škandali in obtožbe. Tako je njen ugled nemalokrat že bil ogrožen, še posebej pa je to moč opaziti v zadnjih desetletjih. Katoliška cerkev si je skozi čas zapravljala ugled s svojim neprimernim, družbeno nesprejemljivim delovanjem, ki pa je v številnih primerih ostalo skrito očem javnosti. Pri teh početjih niso pomembni zgolj posamezniki, temveč predvsem

institucija, ki incidente s prikrivanjem dopušča, namesto, da bi jih ustavila. Katoliška cerkev in duhovščina so storili veliko dobrega tudi s stališča izboljšanja družbenih razmer za mnoge posameznike, vendar to nikakor ne more, ne sme biti opravičilo za tovrstna dejanja.

Javnost je, predvsem od druge polovice 20. stoletja dalje, pod vse večjim vplivom množičnih medijev. Novice in informacije se širijo hitreje kot kdajkoli prej, počasna cerkvena kolesja pa niso zmožna slediti novodobnemu tempu hitrih družbenih sprememb. Zaradi svoje doktrinarne zacementiranosti in tradicionalnosti se le s težavo loti korenitih reform, kar le še dodatno negativno vpliva na njeno podobo. Na tem mestu se zastavi vprašanje, zakaj Katoliška cerkev sploh stremi k obnovi podobe? Zagotovo je eden ključnih razlogov želja po dvigu zaupanja in s tem povezanega finančnega kapitala. Institucija, kot je Katoliška cerkev, se dobro zaveda, kaj pozitiven ugled in zaupanje prinašata. Poleg ponovnega povečevanja števila vernikov in zviševanja odstotka posameznikov, ki obiskujejo verske obrede, je zaupanje eden pomembnejših ciljev pri popravilu podobe, saj je pomembno tudi z ekonomskega vidika.

Medijsko odmevni dogodki, kot so finančni škandali Inštituta za nabožna dela (IOR), boljše poznanega pod imenom Vatikanska banka, in številna poročanja o spolnih zlorabah znotraj Katoliške cerkve, zagotovo niso v prid ugledu Katoliške cerkve ter so nedvomno botrovali k odstopu Benedikta XVI. Potrebno pa je poudariti dejstvo, da Katoliška cerkev že od začetka ni ravnala odgovorno, da bi tovrstna dejanja skušala preprečiti, ravno nasprotno, storila je vse, kar je bilo v njeni moči, da bi zadeve prikrila in tako obdržala pozitivno podobo.

Eni največjih pritiskov so se začeli ravno zaradi obsežnejšega poročanja o spolnih zlorabah znotraj Katoliške cerkve. Vatikanski skrivni dokumenti vsebujejo dokaze o spolnih zlorabah od srednjega veka dalje, a so pritiski s strani Cerkve številne priče prisilili v molk. To ustvarja pritisk tudi znotraj družbe, saj žrtve tovrstne stigme ne želijo priznati zaradi zaznamovanosti. Moč Katoliške cerkve in sam status duhovščine kot nedotakljivih sta pripomogla k temu, da so tovrstna dejanja ostala skrita pod preprogo. Hierarhija Katoliške cerkve onemogoča reševanje problemov, saj je namen institucije, da se škandali ne razvejo. Tako so incidenti, ki so se zgodili že desetletja nazaj, prišli v obsežnejši meri v javnost šele po letu 2000. Vendar je bil odziv Cerkve vse prej kot zadovoljiv tudi po tem, ko je prišlo do razkritij. Katoliška cerkev je dajala vtis, kakor da gre zgolj za peščico osamljenih primerov, za zgolj nekaj deviantnih posameznikov, vendar dejstvo je, da je problem dosti bolj obsežen. In kako se je odzval Vatikan? Zgolj nadaljuje

to, kar je Cerkev počela že stoletja – zanika in zmanjšuje svojo odgovornost ter skrbi za pozitiven ugled. Daje izjave o potrebi po popravljanju napak, a tega ne izkaže v dejanjih. Razlog za prikrivanje pedofilije in spolnih zlorab zagotovo ni zgolj obdržati brezmadežno podobo Cerkve, v ozadju je tudi ekonomski vidik. Gre za veliko kontradiktornost same institucije, saj jo po eni strani poganjajo želja po moči in ambicije duhovnikov, kar je v nasprotju s temeljnimi nauki katoliške vere (Nuzzi 2012, 144-150).

Poleg obtožb glede spolnih zlorab pa se je Katoliška cerkev v zadnjih letih morala soočiti tudi z izbruhom finančnih škandalov. Nuzzi v svojih delih razkriva skrivnosti Vatikanske banke, ki so pustile še dodaten madež na že tako razpokani podobi Katoliške cerkve. Papež Benedikt XVI. je kot eden redkih želel implementirati spremembe in prečistiti banko, a so ga ustavili posamezniki, ki tega niso želeli. Tu se vidi, da kljub veliki moči papeža znotraj Katoliške cerkve le-ta ni popolnoma neodvisna, saj pomembno vlogo pri odločanju igra tudi vatikanska kurija. Poleg neuspešnega poskusa reformiranja banke v javnost pridejo skriti dokumenti, tako imenovani »Vatileaks«, kar še dodatno pretrese Katoliško cerkev (Nuzzi 2010, 13-22). Vse to je nedvomno botrovalo k odstopu papeža Benedikta XVI., ki je za sabo pustil Cerkev v krizi

3.1 BENOITOVA TEORIJA POPRAVLJANJA UGLEDA

Teorija popravljanja ugleda, ki jo je Benoit¹ sprva imenoval teorija obnovitve ugleda, temelji na tem, da želi vsak subjekt ohraniti pozitiven ugled. Vsakršno dejanje, ki ni v skladu z družbenimi normami, lahko privede do negativnih učinkov, ki oškodujejo ugled institucije oziroma posameznika, zato je potrebno poseči po mehanizmih, s katerimi si negativno podobo popravimo. Ker je vse stigme skoraj nemogoče izbrisati, govorimo o popravilu podobe, s čimer skušamo negativne posledice omiliti, in ne o obnovitvi podobe, kar bi pomenilo vrnitev v predhodno neomadeževano stanje (Benoit 2014).

Če je ugled institucije oz. posameznika oslavljen, to vodi v manjše zaupanje s strani javnosti in pomembnih drugih. Zato pride do želje po popravilu ugleda in ena izmed strategij, s katerimi lahko negativno podobo popravimo, je diskurz popravila ugleda. Pri tem je ključnega pomena komunikacija, preko katere tisti, ki želi ugled popraviti, prenese sporočilo javnosti. V današnjih

¹ Dr. William Benoit deluje kot profesor na Univerzi v Ohio, kjer poučuje komunikacijske študije. Je avtor teorije o popravilu ugleda, prej imenovane teorija o obnovitvi ugleda, in funkcionalne teorije o diskurzu političnih kampanj. Je strokovnjak za politično komuniciranje ter za področje popravljanja podobe posameznikov in institucij.

časih tu pomembno vlogo igrajo množični mediji, ki sami večkrat tako ali drugače vplivajo in kreirajo podobe posameznikov in institucij (Benoit 2014). Vloga množičnih medijev tu nikakor ni zanemarljiva, saj so zmožni v zelo hitrem času sporočilo prenesti veliki množici ljudi po vsem svetu. S tovrstnimi sporočili, ki jih preko medijev institucije oz. posamezniki sami lahko sporočajo, pa tako sooblikujejo, reproducirajo ali na novo oblikujejo mnenja javnosti.

Pri komunikaciji so ključnega pomena povratne informacije, saj gre pravzaprav za poskus prepričevanja. Ker največ informacij prejmemo brez neposrednih stikov zgolj skozi verbalno komunikacijo, je le-ta ključna za uspešno popravilo ugleda. S prepričevanjem skušamo spremeniti stališča. Vsa stališča, prepričanja in predsodki so pridobljeni in ponotranjeni skozi izkušnje posameznika v vsakdanjem življenju in skozi komunikacijo. Nikoli niso a priori prirojeni in močno vplivajo na naše delovanje, saj preko njih osmišljamo svet okoli sebe (Benoit 2014). Kot primer bi lahko dejali, da večina posameznikov še nikoli ni osebno govorila s papežem Frančiškom, vendar si o njem preko njegovih izjav ustvarjajo neko podobo. Ta je lahko ali pozitivna ali negativna. Pri tem je pomembno, da znamo oceniti, ali prevladujejo negativna ali pozitivna mnenja, da se odločimo, ali je potrebno poseči po mehanizmih za popravilo podobe. Ker so naša izkustva v vsakdanjem življenju izjemno omejena, brez komunikacije in poročanja o številnih škandalih oziroma deviantnih dejanjih sploh ne bi vedeli. Redki na primer doživijo spolno zlorabo, vendar se zaradi komunikacije ve, da se tovrstna dejanja v Cerkvi dogajajo.

Da se institucija oz. posameznik odloči za popravilo ugleda, mora biti mnenja, da ima pomemben delež javnosti o njej/njem negativno percepcijo. Tu ključno vlogo igrajo vrednote in prepričanja javnosti. Posamezniki imajo različna prepričanja in vrednote in namen popravila ugleda je ravno ta, da se ljudje lahko poistovetijo z vrednotami in prepričanjmi institucij, ki želijo svoj ugled popraviti. Poleg uspešne komunikacije so torej pomembna tudi prepričanja in vrednote. Prepričanja in vrednote so ključne komponente stališč, ki pa so skupek prepričanj, saj ni zgolj eno prepričanje ali ena vrednota tisto, ki oblikuje posameznikovo stališče. Številna stališča razdvajajo ljudi, ker imajo le-ti različne vrednote (Berlo v Benoit 2014, 6). To se v medijih razvidno kaže tudi pri tako imenovanem fenomenu papeža Frančiška, saj se javnost polarizira na tiste, ki so mu naklonjeni in ga zagovarjajo, in na tiste, ki ga ne. Papež Frančišek za bolj liberalne katoličane in tudi nekatoličane oziroma nekristjane predstavlja pozitivno vrednoto, po drugi strani pa nanj negativno gledajo bolj konservativni posamezniki. Tako se ustvarjata dva nasprotujoča si pola.

Ko govorimo o komunikaciji, katere namen je prepričevanje oziroma odgovarjanje na negativne obsodbe, govorimo o diskurzu popravljanja ugleda. Pri diskurzu popravljanja ugleda gre za to, da se posameznik oz. institucija počuti krivega ali doživlja celo občutek sramu. Gre za ene najpogostejših socialnih čustev, ki se pojavijo, ko se zavemo, da smo prekršili neko družbeno normo, s čimer smo naredili vtis, ki ni bil zaželen, smo sporočili nekaj, kar nismo želeli.

Moč retorike oz. komuniciranja je ravno v zmožnosti popraviti uničeno in obnoviti odtujeno. Če je institucija oz. posameznik obtožen nepravilnosti, zaradi česar je ugled porušen, skuša skozi komunikacijo ta ugled popraviti. Potrebna je izjava družbenega akterja, s katero razloži nezaželeno dejanje (Scott in Lyman 2006). Z večjo odgovornostjo se veča tudi grožnja ugledu. Ko je naš ugled pod vprašajem, smo se primorani poslužiti enega od mehanizmov za popravilo ugleda. Obstaja več opcij, kako se institucija oz. posameznik odzove na grožnje ugledu, Benoit navaja pet različnih možnosti:

1. zanikanje, da se je neželeno dejanje sploh zgodilo,
2. zmanjšanje ali izogibanje lastne odgovornosti,
3. poskus omilitve neželenega dejanja,
4. izvajanje korektivnih ukrepov, s katerimi institucija oziroma posameznik zagotavlja, da bodo odpravili težave,
5. sramota oziroma zadrega, pri kateri institucija oziroma posameznik prizna krivdo in prosi za odpuščanje (Benoit 2014, 22-29).

Ključna pri vsem tem je sprememba perspektive javnosti, kar je mogoče doseči s prepričljivim komuniciranjem. Šest predlogov za izboljšanje odnosa med tistim, ki želi popraviti ugled, in javnostjo oziroma ostalimi posamezniki:

1. okrepitev prepričanj, povezanih s pozitivnim odnosom,
2. okrepitev vrednot, povezanih s pozitivnim odnosom,
3. oslabitev prepričanj, povezanih z negativnim odnosom,
4. oslabitev vrednot, povezanih z negativnim odnosom,
5. ustvariti nov, pozitiven odnos,
6. spomniti posameznike na pozabljen pozitiven odnos (Benoit 2014, 11).

Ker se Katoliška cerkev kot institucija sooča tako s podporniki kot z nepodporniki, lahko ugled popravi na tri načine, in sicer lahko okrepi pozitivne odnose, oslabi negativne odnose ali pa ustvari nove pozitivne odnose.

Prav tako Benoit v svojem delu poudarja, da je komunikacija dejavnost, usmerjena k ciljem. Vsaka retorika ima torej nek namen oz. cilj. Ko se institucija oz. posameznik odloča za diskurz popravljanja ugleda, gre lahko za več ciljev, ki jih poskuša s tem diskurzom doseči, in nekateri izmed njih so bolj prioritetni kot drugi. Tako tudi institucija, kot je Katoliška cerkev, razlikuje med bolj in manj pomembnimi cilji (Benoit 2014).

3.2 GOFFMANOVA »FACE-WORK« TEORIJA

Podobno kot Benoit tudi Goffman poudarja, da ko je naša podoba ogrožena želimo s pomočjo različnih mehanizmov neželeno dejanje popraviti in si povrniti pozitiven ugled. Obraz oziroma podoba po Goffmanu predstavlja pozitivno družbeno vrednoto, ki jo v posamezniku vidijo drugi. Ta podoba je definirana skozi družbena pravila oz. norme, ki se glede na okolje, situacijo, kulturo lahko močno razlikujejo. Če posameznik torej ne ravna v skladu s temi pravili, je lahko s strani družbe sankcioniran na ta način, da izgubi zaupanje in kredibilnost. V tem primeru je njegova pozitivna podoba porušena, njegov ugled je ogrožen (Goffman 1967).

Podoba je po Goffmanu nekaj svetega, saj je za posameznike izjemnega pomena. Pomembna nam ni zgolj lastna podoba, temveč tudi podoba drugih. Gre za medsebojno delovanje, ker poleg vzdrževanja in popravljanja lastne podobe vedno sodelujemo tudi pri ohranjanju podobe drugih. S svojim odnosom lahko podobo drugih sprejemamo ali zavračamo, kar vodi v pozitivne in negativne odnose (Cahill 2007).

Ko posameznik torej predstavi neko lastno prepričanje, to postane del njegove podobe. Vsa dejanja, ki jih posameznik izvaja v družbenih interakcijah, morajo biti skladna s posameznikovo podobo. Če pride do odstopanj oz. če posameznik svoje prepričanje, ki ga je že podal, drastično spremeni, pride do zmedenosti, saj njegova podoba ni več konsistentna. Lahko bi dejali, da pride do družbeno neželenega dejanja, zaradi česar mora posameznik popraviti lastno podobo, če želi ponovno pridobiti pozitiven ugled (Goffman 1967).

Goffman razdeli postopek popravljanja podobe na štiri korake:

1. »The challenge« oz. izziv

Do izziva pride, ko posameznik naredi neželjeno dejanje in je to dejanje opaženo s strani drugih. Pogoj torej ni zgolj, da so družbene norme kršene, temveč da drugi opazijo in opozorijo na te kršitve.

2. »The offering« oz. korekcija

Posamezniku je dana možnost, da popravi svoje dejanje in ponovno vzpostavi pozitivno podobo. Pravzaprav je ta korak popravo ugleda, za katerega ima posameznik na voljo več mehanizmov. Lahko razloži, da gre za nenamerno dejanje, da ni deloval po lastni presoji, ponudi neko vrsto kompenzacije za udeležence ali se opraviči za lastno dejanje.

3. »Acceptance« oz. sprejetje

V tem koraku lahko ostali posamezniki sprejmejo opravičilo tistega, ki je storil negativno dejanje, in s tem je popravo ugleda uspešno. Seveda pa lahko pride do tega, da opravičilo ni sprejeto, zaradi česar ugled posameznika ni popravljen.

4. »Thanks« oz. zahvala

Sklepni korak v procesu popravljanja podobe je zahvala, ki pomeni izraz hvaležnosti s strani posameznika, katerega ugled je bil ogrožen (Goffman 1967, 19-23).

Goffman se v svojem delu osredotoča predvsem na delovanje in interakcije med posamezniki. Ker v diplomskem delu preučujem, kako retorika papeža Frančiška vpliva na ugled katoliške Cerkve, bi lahko Goffmanovo teorijo prenesli tudi na področje institucij. V tem primeru je namesto ugleda posameznika ogrožen ugled vplivne institucije, ki ga skuša papež Frančišek popraviti s pomočjo spretne retorike, ki se precej razlikuje od njegovih predhodnikov.

4 PAPEŽ FRANČIŠEK – REFORMATOR KATOLIŠKE CERKVE?

Kljub modernizaciji in številnim korenitim družbenim spremembam, tudi znotraj Katoliške cerkve, ostajajo njena stališča glede nekaterih pomembnih družbenih vprašanj precej rigorozna. Dejstvo je, da ni nagnjena k večjim in nenadnim družbenim spremembam oziroma le-tem v svoji tradicionalnosti nasprotuje. Pozicija Cerkev glede tematik, kot so splav, istospolni, kontracepcija in vloga žensk, je izrazito konservativna, kar poleg drugih dejavnikov nedvomno vpliva na padanje števila posameznikov, ki se identificirajo kot katoličani, in na nenehno zmanjševanje odstotka katoličanov, ki obiskujejo verske obrede na Zahodu. K temu so pripomogli tudi finančni škandali in vse številčnejša poročanja o spolnih zlorabah znotraj Katoliške cerkve, ki so še dodatno razburila javnost. Kot institucija v hudi krizi in z vse večjimi grožnjami ugledu se je bila Cerkev primorana soočiti z obtožbami in popraviti negativno podobo. Nastopil je pontifikat papeža Frančiška, ki je že ob prvem vtisu pridobil naklonjenost medijev in osvojil srca množice ljudi po vsem svetu. Številni so ga označevali za reformatorja Cerkev, ki naj bi s svojim liberalnejšim, modernejšim pogledom na svet popravil ugled Katoliške cerkve.

Jorge Mario Bergoglio se je rodil leta 1936 v Buenos Airesu, kjer je številna leta deloval kot nadškof. Bergoglio je bil 13. marca 2013 izvoljen za papeža in 19. marca uradno pričel svoj pontifikat kot 266. vodja Katoliške cerkve. Je prvi jezuit, ki je postal papež, prvi, ki si je nadel ime Frančišek, ter prvi papež iz Latinske Amerike. Od samega začetka papeževanja daje poudarek preprostosti, s katero je prepričal množice posameznikov (Širok 2014).

Papežev manifest se glasi: »Kako si želim revne Cerkev za revne!« (Allen 2013, 13) Njegova pozornost je torej predvsem usmerjena k vrnitvi Cerkev k njenim temeljem, kar naj bi se udejanjilo s ponižnim delom za reveže, bolne in depriviligirane. Katoliška cerkev naj bi tako prešla od Cerkev, obsedene s pravili pod vodstvom papeža Janeza Pavla II. in Benedikta XVI., k Cerkvi, ki poudarja usmiljenje v pontifikatu papeža Frančiška. Velja za nekakšnega izobčenca, saj nima tesnih preteklih povezav z vatikanskim vrhom. Odločno je napovedal reforme v rimski kuriji in Vatikanski banki. Ne želi prevladujoče moči Vatikana, ki deluje, kot da je nad vsemi ostalimi. Prav tako stremi k sprejemanju odločitev na podlagi konkretnih vsakodnevnih situacij, izkustev in ne zgolj teoretičnih odločitev. Za delovanje je potrebno iti v svet ter na podlagi lastnih izkušenj sprejeti potrebne odločitve. Svojo preprostost je izkazal že z izbiro oblačil, križa,

prevoza in stanovanja. Odrekel se je določenemu razkošju, ki bi mu kot novemu poglavarju Katoliške cerkve pripadalo, in tako še jasneje poudaril svojo držo. Presenetil je z unikatnim sproščenim nastopom, odprtostjo in ponižnostjo. Tako se je na nek način izpolnila potreba po simpatičnem populistu, papežu za množice. Njegovo retoriko je od prvega nagovora po izvolitvi krasila prepričljivost. Njegov način govora je tak, da se dotakne ljudi, da jim je blizu, kar še dodatno prispeva k njegovi pozitivni podobi v javnosti. S svojim sproščenim nastopom in humornimi vložki pa ni pritegnil zgolj pozornosti javnosti, temveč tudi številnih medijev, ki so pograbili idejo o nastajajočem »učinku papeža Frančiška«. ² Ali gre torej resnično za reformatorja Katoliške cerkve, ki bo sledil modernizaciji družbe, ali zgolj za bolj ali manj uspešen poskus obnove ugleda institucije v krizi? Kaj lahko papež Frančišek, četudi so njegove namere pristne, kot posameznik pravzaprav sploh stori, saj nenazadnje ne odloča sam.

Ker želim v diplomskem delu pokazati vpliv papeža Frančiška na ugled Katoliške cerkve, me zanima tudi odnos papeža do pomembnih družbenih vprašanj. Zelo jasno se je opredelil glede revščine, bolnih, tistih, ki se nahajajo na obrobju družbe, po drugi strani pa se spretno izogiba vsem problemom, ki bi lahko pripeljali do konflikta. Na pomembna vprašanja moderne družbe, kot so družina, spol, spolnost ipd., ne daje konkretnih izjav in tako ustvarja zmedo pri javnosti. Poleg tega tovrstna ravnanja pripeljejo do napačnih interpretacij in do osmišljanja izjav izven konteksta. V nadaljevanju želim predstaviti nekatera ključna družbena področja in mnenja papeža Frančiška glede le-teh. Poskusi temeljnih reform v Katoliški cerkvi so v preteklosti že večkrat spodleteli, zato se postavlja vprašanje, ali bo to uspelo Frančišku, če je to pravzaprav sploh njegov namen.

4.1 PAPEŽ FRANČIŠEK O TEMATIKAH, KI SO NAJBOLJ OKRNILE UGLED KATOLIŠKE CERKVE

Papež Frančišek se v svojih pogledih na pomembna družbena vprašanja precej razlikuje od predhodnikov, na določenih področjih pa nadaljuje delo, ki ga je začel že Benedikt XVI. Gre predvsem za področja, ki so najbolj okrnila ugled Katoliške cerkve. Pri tem bi izpostavila dve najpomembnejši, in sicer reševanje problemov, povezanih s finančnimi škandali v Vatikanski banki, in pedofilijo. Tako finančni škandali kot spolni napadi znotraj Katoliške cerkve so eni

² Ta učinek naj bi pomenil predvsem vpliv papeža Frančiška na večje obiskovanje verskih obredov. Tako sociolog Massimo Introvigne, ki prvi piše o t.i. učinku Frančiška, ugotavlja velik porast obiskovanja verskih obredov v Italiji v začetku pontifikata papeža Frančiška (Hooper 2013).

izmed pomembnejših dejavnikov, ki so vplivali na vse večjo negativno podobo Katoliške cerkve in na vse manjše zaupanje do te institucije. Benedikt XVI. je prvi resneje pristopil k problemu reševanja ugleda Katoliške cerkve, vendar so bili pritiski preveliki in je s svojega položaja odstopil. Njegovo delo nadaljuje papež Frančišek, ki je k ponovni vzpostavitvi pozitivne podobe pristopil zelo odločno in premišljeno. To, da se bo papež Frančišek konkretno lotil čiščenja Vatikanske banke, je nakazal že na začetku pontifikata, ko je zavrnil razkošje in poudarjal pomen delovanja Cerkve za revne. V tem primeru ni ostalo zgolj pri besedah, saj je kmalu pričel z reformami. Tak primer so disciplinski ukrepi proti razsipnim duhovnikom, saj je Frančišek mnenja, da denar kvari ljudi. Tovrstno razmišljanje nekako sovпада z mišljenjem, da se v želji po večjem bogastvu ne moremo približati revnim, saj tega sami nismo izkusili. Doživljanje družbenih situacij v vsakdanjem življenju pripomore k lažjemu razumevanju teh pojavov in k lažjemu reševanju problemov na podlagi lastnih izkustev.

»Cerkev je ustvarjena za to, da daje, revščina, ki bi morala biti značilna zanjo, pa nas razlikuje od podjetnikov. Cerkev mora delati s srcem reveža in ne s srcem investitorja ali poslovneža.«
(Frančišek v Grgič 2013)

To so besede papeža Frančiška, ki povzamejo njegovo delovanje za revne in željo po vrnitvi Cerkve na to pot. Prvi pomemben korak pri reševanju problemov v zvezi z Vatikansko banko se je zgodil, ko je v času njegovega papeževanja prvič prišlo do razkritja poslovanja banke IOR. Gre za pomemben korak, saj je s tem do tedaj javnosti nevidno delovanje banke postalo transparentno. Če je banka veljala za institucijo pranja denarja, mafijskega delovanja in podobnih škandalov, ki so bili zamolčani, je papež Frančišek stopil korak bližje k večji preglednosti (Flamini 2013). Še pomembnejši korak v reformi Vatikanske banke pa je storil, ko je »ustanovil posebno preiskovalno komisijo, ki je pristojna za pregled aktivnosti banke« (RTV SLO 2013). Spremembe znotraj Vatikanske banke in rimske kurije so ključnega pomena za popravilo ugleda te institucije, ki je močno omajala ugled Katoliške cerkve. Če ne drugega, je papež Frančišek dokazal, da se je kuriji mogoče zoperstaviti in z odločnostjo izpeljati konkretne spremembe. Vprašanje pa ostaja, ali bo to zadostovalo, da se v prihodnje podobni škandali ne bodo ponovili.

Še en črni madež na podobi Katoliške cerkve so pustili spolni napadi znotraj institucije. Papež Benedikt XVI se je kot prvi zavzel za reševanje problema pedofilije v Katoliški cerkvi. Pred tem je bilo delovanje usmerjeno v prikrivanje tovrstnih dejanj, da bi Cerkev ohranila pozitivno

podobo. Benediktovo zavzemanje je razvidno iz Pastirskega pisma irskim katoličanom (2010), kjer izrazi svojo pretresenost zaradi neljubih dogodkov. Pomembno je, da je papež sam priznal, da gre za problem, ki prežema celotno institucijo, in ne zgolj za lokalne pojave. Že samo priznanje in prizadevanje za odpravljanje pedofilije v Cerkvi v času pontifikata Benedikta XVI. pomeni velik napredek na tem področju.

Papež Frančišek na tem področju nadaljuje delo, ki ga je začel njegov predhodnik. Tudi sam je naznanil, da mora Cerkev iskati odpuščanje pri vseh, ki so bili na takšen ali drugačen način prizadeti zaradi tovrstnih dejanj. Poleg tega je podobno kot pri finančnih škandalih Frančišek mnenja, da mora biti javnost o tem obveščena in je zato na strani večje transparentnosti. Besede o ničelni toleranci do spolnih zlorab je udeležil z odstavljanjem duhovnikov, ki so ta dejanja zagrešili. Vendar, kot ugotavljajo tudi nekateri mediji, se pojavljajo določene dvoumnosti. Res je, da je papež Frančišek konkretnije pristopil k reševanju problema pedofilije, vendar po drugi strani le ni storil vsega, kar bi lahko. Med drugim se mu očita predvsem to, da čeprav sam poudarja preglednost in obveščanje javnosti, ne želi posegati v spremembe Zakonika kanonskega prava, ki pravzaprav tovrstno skrivanje spolnih napadov omogoča (Tapsell 2015).

Če finančne skandale in problem pedofilije znotraj Katoliške cerkve pogledamo skozi Benoitovo teorijo popravljanja ugleda, lahko vidimo, da se je Cerkev na grožnje ugledu odzvala na različne načine. V obeh primerih je dejanja najprej skrivala pred javnostjo ali jih celo zanikala. V primeru spolnih zlorab je poskušala zmanjšati lastno odgovornost, ker naj bi šlo za posamične probleme, za katere so odgovorne lokalne skupnosti in ne Cerkev kot celota. Prav tako je na tem področju poskušala omiliti razsežnosti neželenih dejanj, ker naj bi šlo zgolj za majhno število posameznikov. S tem je prikrivala dejanski obseg problema, s čimer je le še bolj ogrozila lasten ugled. Nadalje se je šele pod vodstvom papeža Benedikta XVI. lotila izvajanja korektivnih ukrepov. Prišlo je do čiščenja Vatikanske banke in do odstavljanja duhovnikov, ki so bili obtoženi spolnih napadov. S temi ukrepi je nadaljeval tudi papež Frančišek, ki je kot Benedikt priznal krivdo Cerkve tako na področju finančnih težav kot na področju spolnih zlorab in izjavil, da mora Cerkev prosti odpuščanja. Cerkev je tako prešla od skrivanja in zanikanja problematičnih dejanj do priznanja krivde in poskusa reševanja nastalih problemov. Vprašanje pa ostaja, ali je to dovolj, da si bo povrnila pozitiven ugled in zaupanje.

4.2 PAPEŽ FRANČIŠEK O SPLAVU

Stališče Katoliške cerkve do splava je znano in ni pričakovati, da bi se v času pontifikata papeža Frančiška lahko spremenilo. Gre za izrazito odklonsko držo, ki do splava goji konservativen, negativen odnos, saj gre po njihovem prepričanju za prekinitev svetega življenja, kar je obsojanja vredno dejanje. Ženske pripadnice Katoliške cerkve, ki naredijo splav, so tako s strani družbe zaznamovane in izločene iz skupnosti. Tovrstna stigmatizacija je posledica cerkvenih naukov, ki jih s svojimi stališči reproducira tudi sam papež kot vodja Katoliške cerkve. V nadaljevanju sledi nekaj izjav papeža Frančiška o splavu, ki prikazujejo njegova stališča glede teme, ki že desetletja buri duhove v Katoliški cerkvi.

Na trditev, da je nasprotovanje splavu verska zadeva, odgovarja: »Kje pa! Nosečnica ne nosi pod srcem zobne ščetke; tudi ne kakšnega tumorja. Znanost uči, da ima novo bitje od trenutka spočetja vso genetsko kodo ... Ne gre torej za versko zadevo, temveč za odločno moralno zadevo na znanstveni podlagi, kajti nahajamo se pred človeškim bitjem.« (Frančišek v Ambrogetti in Rubin 2013, 74)

V intervjuju papež poda mnenje, s katerim želi pokazati, da gre pri splavu za umor nerojenega bitja in da to dokazujejo tudi znanstvene raziskave. S tem reproducira držo Cerkev do splava in se ne razlikuje od svojih prednikov. Trdi, da nasprotovanje splavu ni versko pogojeno, temveč bi morala to biti splošno sprejeta moralna drža. S tovrstno retoriko reproducira stereotipne opazke glede žensk, ki opravijo splav in se morajo tako spopasti z zaznamovanostjo s strani družbe.

»Treba je torej ponovno poudariti močno nasprotovanje kakršnemukoli direktnemu napadu na življenje, predvsem nedolžno in nemočno življenje, in še nerojen otrok v maternici je najbolj konkreten primer nedolžnosti. Spomnimo se besed drugega Vatikanskega koncila: od trenutka njegove zasnove mora človeško življenje biti varovano z veliko previdnostjo, medtem ko sta splav in detomor neizrekljiva zločina.« (Frančišek v Ertelt 2014)

Pri tej izjavi se opira na Drugi vatikanski koncil, ki splav označuje kot enega najhujših zločinov. S tovrstno retoriko ni niti poskušal omiliti svojega stališča glede splava, temveč je povsem direktno pokazal lastno mnenje, ki je proti splavu nastrojeno izrazito negativno.

»Splav povečuje žalost mnogih žensk, ki sedaj s seboj nosijo globoke fizične in duhovne rane zaradi pritiskov sekularne kulture, ki je razvrednotila božji dar spolnosti in pravico do življenja nerojenih otrok.« (Papež Frančišek 2014)

Frančišek krivi sekularizirano družbo, da je ta pahnila številne ženske v odločitev za splav. Dejstvo pa ostaja, da je ravno Katoliška cerkev tista, ki stigmatizira to dejanje in že tako težki odločitvi nalaga še dodatno breme občutka krivde in izobčenja.

»Kdor se pokesa, mu nihče ne more odreči Božjega usmiljenja, še posebej ko se z iskrenim srcem udeleži zakramenta sv. spovedi, da bi prejel Očetovo spravo. Tudi zato sem se odločil, ne glede na karkoli, kar bi lahko temu nasprotovalo, da podelim v jubilejnim letu vsem duhovnikom možnost, da podelijo odvezo od splava vsem, ki so ga povzročili in s skesanim srcem prosijo odpuščanja.« (Frančišek v Katoliška cerkev v Sloveniji 2015)

V tej izjavi se papež Frančišek že distancira od direktnega obsojanja žensk, ki se odločijo za splav, in v letu usmiljenja dopušča možnost ponovne vključitve v Katoliško skupnost. Vendar se s to retoriko njegovo stališče in stališče Cerkve do splava nikakor ni spremenilo, saj v njihovem pogledu to še vedno ostaja obsojanja vreden greh. Lahko bi dejali, da je odnos do posameznic, ki opravijo splav, podoben odnosu Cerkve do istospolnih. Sovraži greh, v tem primeru splav, a ljubi grešnika.

Če številni Cerkev obsojajo zaradi rigidnih pogledov na splav, je do popravila ugleda na tem področju še dolga pot. Tako pozicija Cerkve kot stališča papeža Frančiška so v tem primeru povsem jasna. Splav je neizrekljiv greh. Vendar, kot že omenjeno, institucije cilje vrednotijo različno in je morda pozitiven ugled Cerkve pri podpornikih splava višje na hierarhični lestvici kot pozitiven ugled pri nasprotnikih splava.

4.3 PAPEŽ FRANČIŠEK O ŽENSKAH

Živimo v času, ko je vse več zahtev po enakosti med spoloma na različnih področjih. Pravice žensk so vse bolj izpostavljena tema in eno izmed področji, kjer je viden velik napredek, je zagotovo zaposlovanje žensk na višjih položajih oziroma na položajih moči in odločanja. Samo vprašanje časa je bilo, kdaj bo v ospredje prišla vloga žensk v Cerkvi. Ker ženske ne morejo biti posvečene duhovnice, jim najvišji položaji v Katoliški cerkvi niso na voljo. Kljub temu je število posameznic, ki se identificirajo s katoliško veroizpovedjo, za Cerkev zelo pomembno in prav

tako njihovo delovanje znotraj Cerkve, kjer delujejo kot nune in verske sestre. Hierarhična ureditev Katoliške cerkve daje prednost pri zasedanju visokih položajev moškim, saj ženskam ta mesta niso dostopna. Tako je moč odločanja, katere tradicija izvira iz Svetega pisma, v rokah moškega spola. Papež Frančišek je podal številne izjave glede ženskega vprašanja, a če pogledamo nekatere izmed njih kot celoto, se njegova stališča zdijo nekoliko kontradiktorna.

»Potrebno je razširiti prostorja, v katerih bo imela navzočnost žena večji vpliv na Cerkev. Bojim se rešitve 'možace v krilu', kajti ženska je drugačna kot moški.« (Frančišek v Spadaro 2013, 35)

Papež Frančišek je v številnih izjavah poudaril pomen žensk za Katoliško cerkev in njihovo pomembno vlogo znotraj le-te. Kar lahko razberemo iz zgornje izjave, je predvsem to, da daje velik poudarek razliki med spoloma, saj ne želi, da bi ženske delovale kot moški. Številni mediji so poročali o ogorčenju nekaterih žensk, da naj bi s tovrstnimi seksističnimi izjavami podcenjeval ženske. V enem izmed komentarjev je celo izrekel, da so ženske teologinje jagode na vrhu torte (Frančišek v Roberts 2014). Ženska vloga je torej pogojena s samo ženstvenostjo, ki naj bi jo posameznice vnašale v Cerkvene procese.

»Danes je izziv prav v tem: razmisliti o posebnem mestu žene na odgovornih položajih v Cerkvi.« (Frančišek v Spadaro 2013, 36)

S tovrstnimi izjavami je papež Frančišek dajal upanje, da se bodo poti Cerkve morda resnično spremenile in da bo svojo odprto retoriko tudi udejanjil. Na visokih in odgovornih položajih v Cerkvi ni prostora za ženske, a papež pravi, da bi tudi to bilo vredno premisleka. Vendar sam premislek in prazne obljube niso dovolj. Zgolj pozitivno naravnana komunikacija še ne pomeni dejanske uresničitve teh procesov. Gre za razkol med pričakovanjem in dejanjem. S tovrstnimi izjavami v začetku svojega papeževanja je Frančišek vzbujal pričakovanja v množicah ljudi po vsem svetu. Podajal je nastavke, ki pa niso vodili v dejanja. Za razliko od retorike o splavu, ki je bila izrazito negativno nastrojena, so njegova mnenja glede vloge žensk v Cerkvi bolj pozitivno artikulirana in tako na prvi pogled delujejo bolj liberalno.

»Cerkev je ženska: ni 'on' Cerkev, temveč je 'ona' Cerkev. Ampak ona je ženska, poročena z Jezusom Kristusom; ima svojega ženina, ki je Jezus Kristus. Ko je škof izbran za škofijo, se škof – v imenu Kristusa – poroči z lokalno cerkvijo. Cerkev je ženska! In ženskinja posvetitev jo naredi za samo ikono Cerkve in ikono Matere Božje. In to mi moški ne moremo storiti. To vam

bo pomagalo poglobiti, iz tega teološkega temelja, veliko vlogo v Cerkvi.« (Papež Frančišek 2016)

Če je torej v prejšnjih izjavah papež Frančišek poudarjal pomembno vlogo žensk v Katoliški cerkvi in je govoril, da je doprinos ženskih posameznic povsem drugačen od moških, je njegovo stališče v zgornji izjavi nekoliko drugačno. Vloga ženske torej ni vodenje in biti na položajih odločanja. Vloga ženske je biti žena. Moškim je torej dana možnost zasedati pozicije moči in odločanja, medtem ko je vloga žensk biti žena, biti podrejena moškemu. Tovrstne izjave pomenijo reprodukcijo stereotipnih stališč glede delitve ženskih in moških vlog. Ko torej mediji označujejo papeža Frančiška kot reformatorja Cerkve, ki pušča odprta vrata za ženske duhovnice, se očitno navezujejo zgolj na njegove pozitivne izjave ali pa so njegovi komentarji brani izven konteksta stališča Katoliške cerkve kot celote.

»Ženska vloga v Cerkvi ni feministična; to je pravica! Je pravica kot krščeni osebi, s karizmami in darovi, danimi od Duha. Ne smemo pasti v feminizem, saj bi to zmanjšalo žensko pomembnost.« (Papež Frančišek 2016)

Sekularizirana družba naj bi bila pri vprašanju splava tista, ki naj bi vplivala na razvrednotenje cerkvenih nauk o svetosti človeškega življenja. Pri vlogi žensk v Cerkvi pa papež Frančišek svari pred idejami feminizma. Ali naj se ženske torej ne borijo za enakopravne pravice, ker je to sebično? Ker je primarna vloga žensk po cerkvenih naukih biti mati? Tovrstna stališča so zgolj sledenje že ustaljeni ideologiji, ki reducira ženske na njihovo reproduktivno vlogo.

4.4 PAPEŽ FRANČIŠEK O ISTOSPOLNIH

Kakor glede zgoraj omenjenih družbenih vprašanj so stališča Katoliške cerkve glede istospolnih konservativno naravnana. Družba, v kateri živimo, se zelo hitro spreminja in soočeni smo s številnimi novimi družbenimi trendi. Eden izmed teh je v zadnjem času reševanje vprašanj istospolnih v številnih državah po vsem svetu. V številnih je tako že uzakonjena legalizacija istospolnih partnerstev oziroma porok ter možnost posvojitve otrok. Spet druge na tem področju s sprejemanjem konkretnih politik še zaostajajo. Ne dolgo nazaj smo bili s podobno odločitvijo soočeni tudi v Sloveniji na referendumu o družinskem zakoniku in tudi pri nas je bila predlagana sprememba zakonika na referendumu zavrnjena. Če se vrnemo h Katoliški cerkvi in njenem odnosu do istospolnih, je bila retorika papeža Benedikta XVI. zelo jasna. Gre za nemoralna,

deviantna nagnjenja, ki ogrožajo tradicionalno družino. Homoseksualnost kot taka ni greh, njeno prakticanje pa je. Tako lahko ponovno govorimo o tezi: sovraži greh, a ljubi grešnika. Po katoliškem nauku je zakon lahko sklenjen zgolj med moškim in žensko, vsakršna drugačna oblika partnerstva je deviantna. Sledijo nekatere izjave papeža Frančiška glede istospolne usmerjenosti.

»V Buenos Airesu sem prejemal pisma istospolno usmerjenih oseb, ki so 'družbeni ranjenci', ker mi pravijo, da čutijo, kako jih je Cerkev vedno obsojala.« (Frančišek v Spadaro 2013, 30)

»Povej mi: ali Bog, ko gleda istospolno usmerjeno osebo, njeno bivanje ljubeče potrjuje ali pa jo zavrača in obsoja?« (Frančišek v Spadaro 2013, 30)

Z retoriko v prvih dveh izjavah daje poudarek dejstvu, da se istospolni s strani družbe soočajo s stigmo, ki jim onemogoča enakovredno delovanje v vsakdanjem življenju. Papež Frančišek je torej le storil korak naprej in se izognil uporabi skrajno negativno nastrojene retorike, kar glede na izjave prejšnjih papežev pomeni pozitivno spremembo. V izjavi priznava krivdo Cerkve, da je le-ta obsojala istospolne posameznike in posameznice, vendar po drugi strani ne ponuja rešitve, ki bi v prihodnje pomenila večje sprejemanje istospolnih s strani Katoliške cerkve.

»Dobro je, da ste se zbrali v tem mednarodnem kolokviju, da bi raziskali komplementarnost med moškim in žensko. Ta komplementarnost je osnova zakonske zveze in družine.« (Frančišek v Catholic Herald 2014)

Nekoliko drugačno sliko prikažejo številne izjave na temo družine in zakonske zveze. Na tem mestu papež poudarja komplementarnost moškega in ženske ter pomembnost tradicionalne družine. Ne komentira, da je istospolna družina neprimerna, vendar po drugi strani tega niti ne zanika. Na ta način se izogiba situacijam, ki bi povzročile napetosti.

»[Č]e neka istospolno usmerjena oseba iskreno išče Gospoda, kdo sem jaz, da bi jo obsojal.« (Frančišek v Torielli 2016, 61)

»Menim, da bi se Cerkev morala opravičiti ne samo istospolnim osebam, ki jih je užalila, ampak tudi revnim, izkoriščenim ženskam, otrokom, izkoriščenim za delo, odpuščanje pa mora prositi tudi, ker je blagoslovila številna orožja.« (Frančišek v Burke in Gallagher 2016)

Samo opravičilo je pravzaprav eden od mehanizmov popravila ugleda po Benoitu, kjer institucija, v tem primeru Katoliška cerkev, prizna krivdo in prosi za odpuščanje. Vendar se po drugi strani v

zgornji izjavi papež izogiba polemiziranju istospolnih posameznikov s tem, ko v nadaljevanju prosi za odpuščanje tudi revne, ženske in otroke. Tako pozornost ponovno preusmeri na svoje poslanstvo delovanja za revne in prepreči nastajanje konfliktov, saj lastne pozicije ne izrazi direktno, temveč pušča odprte možnosti, da si vsak lahko izjavo razlaga po svoje. Zgovorni pa so tudi odgovori ameriških katoličanov (glej Tabela 4.1), saj le-ti podpirajo spremembe Cerkvinih nauk. Raziskava temelji na opravljenih telefonskih intervjujih in večina katoličanov je močno na strani uporabe kontracepcije, dovoljenja porok duhovnikov in tega, da ženske lahko postanejo redovnice. Sicer je odstotek posameznikov, ki so za in proti, da bi Katoliška cerkev priznala istospolne poroke, podoben, je vseeno 50 % katoličanov odgovorilo pritrdilno. To nakazuje na dejstvo, da so verniki odprti za spremembe in da ugled Katoliške cerkve po vsej verjetnosti ne bi bil negativno prizadet, če bi se le-ta odpovedala nekaterim tradicionalnim stališčem in sprejela pot modernizacije družbe. Torej problem ni v t. i. laikih, temveč v duhovščini, v instituciji sami, ki s svojim rigoroznim odnosom ni željna sprememb.

Tabela 4.1 Ali bi po vašem mnenju Katoliška cerkev morala ...

	katoličanom dovoliti uporabo kontracepcije?	dovoliti, da se duhovniki poročijo?	dovoliti, ženske postanejo duhovnice?	da priznati istospolne poroke?
DA	77 %	72 %	68 %	50 %
NE	17 %	26 %	28 %	43 %
BREZ ODGOVORA/NE VEM	6 %	3 %	4 %	7 %

Vir: Pew Research Center (2014).

Iz izjav papeža Frančiška lahko razberemo, da je njegova retorika glede te tematike nekoliko manj direktno in sovražno usmerjena proti istospolnim, kljub temu pa na določenih mestih dvoumna. S tovrstno komunikacijo je postal celo osebnost leta ameriške revije istospolno usmerjenih, Advocate, in to zgolj po devetih mesecih papeževanja. Da je bila ta poteza nekoliko prerana, dokazuje članek revije Advocate dve leti pozneje, v katerem pišejo, kako je papež Frančišek razočaral LGBT skupnost (Ring 2016). Ali so bila pričakovanja previsoka, ali pa je morda papež Frančišek sam s svojo retoriko dajal lažna upanja? Še vedno se vrti v spektru

sprejemanja grešnika, a ne tudi grešnih ravnanj istospolnih. Takšna retorika je lahko nevarna, ker fragmentira tudi tarčo predsodkov, v tem primeru LGBT skupnost. Le-ta razpade na tiste, ki to neenakost sprejemajo, in tiste, ki je ne.

Tovrstna manipulacija z javnostjo mu je seveda prinesla veliko priljubljenosti, vendar se njegove izjave niso udejanjile v, na primer, večji vključenosti istospolnih, pomembnejši vlogi žensk v Katoliški cerkvi ter na sploh manjši diskriminaciji žensk in dominaciji nad ženskim telesom z obsojanjem splava in nasprotovanjem kontracepciji.

Komunikacija, ki jo predstavlja papež Frančišek, zagotovo vodi v smeri popravila ugleda Katoliške cerkve, vendar ostaja dvom, ali mu bo to uspelo. Da množice sledijo svoji vodji in da pogosto ravnajo lahkoverno in nagonsko, gre njemu v prid, saj čredni nagon zamegli sposobnost uvida v to, kaj stoji za njegovimi sporočili. Morda so njegovi nameni pristni in si resnično želi reformirati Cerkev tako v institucionalnem kot v doktrinarnem smislu, vendar pri tem naleti na neodobranje s strani ostale duhovščine na visokih položajih, predvsem rimske kurije. Poleg tega je na položaju komaj tri leta, kar dopušča možnost, da bo svoje besede v nadaljnjem vodenju Katoliške cerkve tudi udejanjil. Dejstvo pa ostaja, da je njegov prvotni cilj približati Cerkev tistim na periferiji, delovati za revne in da se z družbenimi vprašanji ne želi pretirano ukvarjati, saj, kot je dejal, »je mnenje Cerkve znano in jaz sem sin Cerkve« (Frančišek v Spadaro 2013, 31).

5. EMPIRIČNI DEL

Teoretični del diplomske naloge sem želela dopolniti tudi z empiričnimi podatki, pri čemer sem se osredotočila na podobo papeža Frančiška ter na ugled Katoliške cerkve. Ker gre za kompleksen pojav, sem se odločila informacije pridobiti iz zanesljivih baz podatkov, kot so Gallup, Pew Research Center (PEW), Public Religion Research Institute (PRRI) in European Social Survey (ESS). Nekatera vprašanja se osredotočajo zgolj na katoličane zato je potrebno poudariti, da je med Američani 21 % katoličanov in v Evropi 24 % posameznikov, ki se identificirajo s to veroizpovedjo. Fokus je predvsem na vprašanjih, ki so za preučevano tematiko relevantna. Namen je ugotoviti, ali ima papež Frančišek vpliv na ugled Katoliške cerkve in ali je ta vpliv pozitiven ali negativen ter kakšen ugled ima sam papež Frančišek glede na svoje kontradiktorne izjave. Vsi podatki v tabelah so podani v odstotkih.

Tabela 5.1 prikazuje, kakšno mnenje imajo Američani o papežu Frančišku in njegovih dveh predhodnikih. Gre za primerjavo, opravljeno leta 2015 s strani Gallup centra na podlagi že opravljenih preteklih raziskav s tega področja. Ker o papežu Frančišku mediji konstantno poročajo kot o najbolj priljubljenem papežu, me je zanimalo, ali je temu res tako. To bi namreč pomenilo, da imajo njegove besede nek vpliv na množice ljudi in s tem tudi večjo možnost za popravilo ugleda Katoliške cerkve v večjem obsegu. Kot kažejo podatki, je papež Frančišek dosti bolj priljubljen, kakor je bil Benedikt XVI. Njegova priljubljenost je še posebej narasla po obisku Združenih držav Amerike, kar ponovno nakazuje na vpliv njegove prezence. Po drugi strani pa njegova priljubljenost ni večja od priljubljenosti Janeza Pavla II., temveč je nekoliko nižja, kar ruši idealno podobo njegovega pontifikata in t. i. učinek Frančiška. Zagotovo temu botruje retorika papeža Frančiška, saj mu konservativnejši katoličani niso tako naklonjeni.

Tabela 5.1 Mnenja Američanov o papežu Frančiški, Benediktu XVI. in Janezu Pavlu II.

pozitivno mnenje	negativno mnenje	še nikoli	slišali/brez
------------------	------------------	-----------	--------------

	%	%	mnenja %
PAPEŽ FRANČIŠEK			
Okt 7-11, 2015	70	17	12
Jul 8-12, 2015	59	16	25
Feb 6-9, 2014	76	9	16
Apr 11-14, 2013	58	10	31
PAPEŽ BENEDIKT XVI.			
Mar 26-28, 2010	40	35	25
Apr 18-20, 2008	63	15	22
Jun 1-3, 2007	52	16	32
Dec 16-18, 2005	50	11	39
Apr 29- maj 1, 2005	55	12	33
PAPEŽ JANEZ PAVEL II.			
Feb 25-27, 2005	78	11	11
Okt 6-8, 2003	73	17	10
Apr 29- maj 1, 2002	61	26	13
Dec 28-29, 1998	86	8	6
Avg 8-10, 1993	64	15	21

Vir: Gallup (2015).

Iz raziskave, izvedene leta 2015, je razvidno, da papež Frančišek, gledano med vsemi Američani, uživa pozitiven ugled, Katoliška cerkev pa nekoliko bolj negativen (glej Tabelo 5.2). V raziskavi, ki so jo opravili raziskovalci PRRI inštituta, je razvidno, da ima večina Američanov pozitivno mnenje tako o trenutnem papežu kot o Katoliški cerkvi. Kljub temu ima kar 31 % Američanov negativno mnenje o Katoliški cerkvi in zgolj 15 % o papežu. S tem lahko vidimo, da je ugled Katoliške cerkve še vedno ogrožen in da si Katoliška cerkev še ni povrnila zaupanja, vendar je kljub vsemu odstotek tistih, ki imajo pozitivno mnenje, večji. Če te podatke primerjamo s podatki iz Tabel 5.3 in 5.4, lahko vidimo, da se je mnenje ameriških katoličanov glede Katoliške cerkve v

zadnjih letih pri 56 % vprašanih spremenilo, pri 42 % vprašanih pa ostaja nespremenjeno. Pri posameznikih, ki so odgovorili, da se je njihovo mnenje spremenilo, jih je 36 % mnenja, da je postalo bolj negativno, 59 % pa jih je mnenja, da je postalo bolj pozitivno. To lahko nakazuje na uspešne poteze papeža Frančiška glede popravila ugleda Katoliške cerkve. Potrebno bo spremljati trende še v prihodnjih letih njegovega pontifikata, da bomo lahko zares govorili o uspešni obnovi podobe.

Tabela 5.2 Mnenje Američanov o papežu Frančišku in Katoliški cerkvi

	zelo pozitivno mnenje	pozitivno mnenje	negativno mnenje	zelo negativno mnenje	še nikoli slišali/Brez mnenja
PAPEŽ FRANČIŠEK	27	40	10	5	19
KATOLIŠKA CERKEV	16	40	24	6	13

Vir: Cox in Jones (2015).

Tabela 5.3 Ali se je vaše mnenje glede Katoliške cerkve v zadnjih letih spremenilo? (med ameriškimi katoličani)

se je močno spremenilo	se je rahlo spremenilo	se ni spremenilo
19	37	42

Vir: Cox in Jones (2015).

Tabela 5.4 Med tistim katoličani, ki so odgovorili z da, ...

je postalo bolj negativno	je postalo bolj pozitivno
36	59

Vir: Cox in Jones (2015).

Kot pomemben indikator uspešnega popravila ugleda se mi zdi tudi obiskovanje verskih obredov, ki nakazujejo zaupanje v institucijo in njeno pozitivno podobo. Podatke o tem sem pridobila iz

podatkovne baze ESS in jih strnila v tabelo, ki prikazuje trend obiskovanja verskih obredov katoličanov v Evropi od leta 2002 do 2014 (glej Tabelo 5.5). Iz podatkov lahko razberemo negativen trend obiskovanja verskih obredov. Če za posamezno leto združimo odstotke tistih, ki so odgovorili, da verske obrede obiskujejo vsak dan, več kot enkrat na teden, enkrat na teden in enkrat na mesec, vidimo, da gre za postopno zniževanje iz leta v leto. Za leto 2002 je tako odgovorilo 51,9 % anketiranih, leta 2004 51,3 %, leta 2006 50 %, leta 2008 49,1 %, leta 2010 48,6 %, leta 2012 47,7 % in leta 2014 45,5 %. Še posebno je ta trend opazen pri odgovorih, da verske obrede obiskujejo enkrat tedensko ali več kot enkrat na teden. Po drugi strani pa se iz leta v leto povečuje odstotek tistih, ki verske obrede obiskujejo vsaj enkrat na mesec ali zgolj ob posebnih praznikih. V letu 2014 je bil papež Frančišek na položaju vrhovnega poglavarja Katoliške cerkve zgolj eno leto. Zato ti podatki še ne kažejo celostne podobe njegovega vpliva na udejstvovanje katoličanov pri verskih obredih, vendar po drugi strani vidimo, da se po prvem letu njegovega pontifikata, gledano v celoti in ne po posameznih državah, ta trend ni obrnil na pozitivno. Četudi ima torej večina katoličanov pozitivno mnenje o papežu Frančišku in Katoliški cerkvi, se to v dejanjih ne izkazuje. Ali torej lahko govorimo o popravilu ugleda Katoliške cerkve? Menim, da je za kaj takega še prekmalu in bo potrebno počakati še nekaj let, da bomo dobili bolj celostno podobo o tem, ali se ugled Katoliške cerkve popravlja. Pri tem je potrebno poudariti tudi dejstvo, da na obiskovanje verskih obredov vplivajo številni dejavniki, ne zgolj ugled institucije in papeža. Dejstvo pa je, da imajo tako izjave kot dejanja papeža Frančiška lahko pri tem zelo pomembno vlogo, vendar bo pri tem potreboval tudi zeleno luč s strani ostalih škofov na pomembnih položajih in predvsem s strani rimske kurije. Vse torej le ni v rokah papeža Frančiška, a morda se nam končno obetajo resnične reforme znotraj Katoliške cerkve in ne zgolj prazna besedičenja.

Tabela 5.5 Obiskovanje verskih obredov med katoličani v Evropi

KAKO POGOSTO SE UDELEŽUJETE VERSKIH OBREDOV?							
	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Vsak dan	1,7	1,6	1,5	1,9	1,6	1,5	1,0
Več kot	4,7	5,5	5,2	4,3	4,4	4,6	3,5

enkrat na teden							
Enkrat na teden	28,9	28,1	25,9	26,2	25,6	24,4	22,8
Vsaj enkrat na mesec	16,6	16,1	17,4	16,7	17,0	17,2	18,2
Samo ob posebnih praznikih	20,3	20,3	20,9	21,7	24,4	23,5	25,5
Manj pogosto	15,5	16,0	16,8	16,5	15,5	16,5	16,0
Nikoli	12,3	12,3	12,4	12,7	11,4	12,3	12,9
	13.760	13.610	13.085	14.329	15.147	14.942	12.688

6 ZAKLJUČEK

Katoliška cerkev ima za seboj dolgo in pestro zgodovino. Že od nastanka se sooča s številnimi pretresi, a se je kljub vsemu ohranila vse do danes in ostaja ena najvplivnejših in najbolj razširjenih institucij. V današnjih časih hitro spreminjajoče se družbe pa je soočena z morda največjimi izzivi, za kar je v največji meri odgovorna sama. Tradicionalna prepričanja se tako krešejo z vse bolj svobodomiselnostjo mentaliteto tako katoličanov kot nekatoličanov. Pestijo jo škandali nepojmljivih razsežnosti, ki so jih razkrili mediji, in to kljub njenim prizadevanjem, da bi tovrstna dejanja ostala skrita očem javnosti. Afere v Vatikanski banki, Vatileaks ter obtožbe glede spolnih zlorab in pedofilije so dodobra načele ugled Katoliške cerkve. Ta si je le-tega

zapravila skozi leta neprimernega delovanja in sam odstop papeža Benedikta XVI. je bil izraz potrebe po spremembah. Te naj bi implementiral Benediktov naslednik, papež Frančišek.

Začel je spodbudno, saj je s karizmatičnim, populističnim nastopom pritegnil množice posameznikov po vsem svetu. Zadal si je cilj, da bo Cerkev vrnil k njenim temeljem in dal vedeti, da je njegova prioriteta delo za revne, depriviligirane, tiste na družbenem obrobju. Če je svoje besede glede revne Cerkve za revne potrdil že v prvih dneh pontifikata, ko je presenetil z lastno skromnostjo, je slika povsem drugačna, ko pride do njegovega odnosa do pomembnih družbenih vprašanj. Njegovi predhodniki so bili glede tematik, kot so splav, istospolna usmerjenost in vloga žensk v Cerkvi, bolj ali manj jasni. Njihova stališča so bila konservativna in negativno nastrojena, kakor to zapovedujejo katoliški nauki. Papež Frančišek se tovrstnim debatam izogiba ali pa podaja dvoumne izjave, ki niso ne skrajno tradicionalne ne bolj liberalne od njegovih predhodnikov ter so tako odprte za različne interpretacije. V diplomskem delu me je zato zanimalo predvsem, ali gre zgolj za pretvezo, pod katero želi ohraniti že obstoječe stanje, ali gre za papeža, ki bo izvedel reforme in popeljal Cerkev na pot modernizacije.

Ker je na položaju le nekaj več kot tri leta in ker se nisem bolj poglobljeno lotila raziskovanja njegovih izjav s pomočjo, na primer, kritične diskurzivne analize, so moje ugotovitve omejene, a vendar ne zanemarljive. Izjave papeža Frančiška glede družbenih vprašanj, reševanje škandalov in njegova pozitivna javna podoba imajo poleg drugih dejavnikov pomemben vpliv na ugled Katoliške cerkve. To potrjujejo tudi empirični podatki, vendar bomo podrobnejši vpogled dobili v prihodnjih letih. Po drugi strani pa je ta uspešna obnova ugleda pri javnosti zgolj navidezna, saj trend obiskovanja verskih obredov zaenkrat ne narašča, ravno nasprotno, v ZDA in Evropi – gledano celostno in ne po posameznih državah – iz leta v leto upada. Katoličani izražajo naklonjenost temu, da bi Katoliška cerkev sledila družbenim spremembam in spremenila nauke temu v prid. Tako papeževe dvoumne izjave razdvajajo javnost in njegova stališča postavljajo pod vprašaj.

Četudi je papež Frančišek dobro na poti k temu, da reši Cerkev iz krize in ji povrne pozitiven ugled, ostaja dvom, ali bo prišlo do konkretnih sprememb na področjih, kot so večja inkluzivnost istospolnih, pomembnejša vloga žensk ter s tem povezano področje kontracepcije in splava. Pri teh odločitvah ne bo vsa moč v njegovih rokah, saj ne odloča sam. Katoliška cerkev se namreč stežka loči od tradicionalnih stališč in zato vztraja pri ohranjanju obstoječega stanja. Vendar je

kriza pripeljala tako daleč, da so določene spremembe neizogibne, vprašanje je le, če bodo množice zadovoljne z zgolj navideznimi popravki, ali bo končno prišlo do korenitih sprememb tako v sami institucionalni ureditvi kakor v katoliških naukih.

7 LITERATURA

1. Allen, John L. 2013. *Deset stvari, ki jih sporoča papež Frančišek I.* Mengeš: Ciceron.
2. Ambrogetti, Francesca in Sergio Rubin. 2013. *Papež Frančišek : Jorge Bergoglio se pogovarja s Francesco Ambrogetti in Sergiom Rubinom.* Celje: Celjska Mohorjeva družba.
3. Benedikt XVI. 2010. *Pastirsko pismo irskim katoličanom.* Ljubljana: Družina.
4. Benoit, William L. 2014. *Accounts, Excuses, and Apologies, Second Edition : Image Repair Theory and Research.* Albany: State University of New York Press. (accessed July 30, 2016).
5. Bergoglio, Jorge M. 2013. *Odprt um, verujoče srce.* Ljubljana: Družina.

6. Burke, Daniel in Delia Gallagher. *Pope says Christians should apologize to gay people*. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2016/06/26/world/pope-apologize-gays/> (5. avgust 2016).
7. Cahill, Spencer E., 2007. *Inside social life: Readings in sociological psychology and microsociology*. Oxford: Oxford University Press.
8. Catholic Herald. 2014. *Full text: Pope Francis's opening address to Humanum conference*. Dostopno prek: <http://www.catholicherald.co.uk/news/2014/11/17/full-text-pope-franciss-opening-address-to-humanum-conference/> (19. julij 2016).
9. Cox, Daniel in Robert P. Jones. 2015. *The Francis Effect? U.S. Catholic Attitudes on Pope Francis, the Catholic Church and American Politics*. Dostopno prek: <http://www.ppri.org/wp-content/uploads/2015/08/PRRI-RNS-2015-Survey.pdf> (5. avgust 2016).
10. Duffy, Eamon. 1997. *Saints & sinners: a history of the popes*. New Haven: Yale University Press.
11. ESS. 2002. *European Scioial Survey Round 1 Data*. Bergen: Norwegian Center for Research Data.
12. --- 2004. *European Scioial Survey Round 2 Data*. Bergen: Norwegian Center for Research Data.
13. --- 2006. *European Scioial Survey Round 3 Data*. Bergen: Norwegian Center for Research Data.
14. --- 2008. *European Scioial Survey Round 4 Data*. Bergen: Norwegian Center for Research Data.
15. --- 2010. *European Scioial Survey Round 5 Data*. Bergen: Norwegian Center for Research Data.
16. --- 2012. *European Scioial Survey Round 6 Data*. Bergen: Norwegian Center for Research Data.
17. --- 2014. *European Scioial Survey Round 7 Data*. Bergen: Norwegian Center for Research Data.
18. Flamini, Roland. 2013. Pope Francis: Resurrecting Catholicism's Image?. *World Affairs*, 2013., 25, *JSTOR Journals*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/43555406> (23. avgust 2016).

19. Goffman, Erving. 1967. *Interaction ritual: essays on face-to-face behavior*. New York: Doubleday.
20. Grgič, Jožica. 2013. *Papež Frančišek: »Treba je biti normalen.«*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/papez-francisek-treba-je-biti-normalen.html> (19. julij 2016).
21. Hooper, John. 2013. *'Pope Francis effect' credited with boosting Italian congregations*. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/world/2013/nov/10/pope-francis-effect-italy-catholicism> (23. avgust 2016).
22. Katoliška Cerkev v Sloveniji. 2015. *Pismo svetega očeta Frančiška predsedniku Papeškega sveta za pospeševanje nove evangelizacije pred izrednim jubilejem usmiljenja*. Dostopno prek: <http://katoliska-cerkev.si/pismo-svetega-oceta-franciska-predsedniku-papeskega-sveta-za-pospesevanje-nove-evangelizacije-pred-izrednim-jubilejem-usmiljenja> (19. julij 2016).
23. Küng, Hans. 2004. *Katoliška cerkev: kratka zgodovina*. Ljubljana: Založba Sophia.
24. McCarthy, Justin. 2015. *Americans' Favorable Ratings of Pope Up After U.S. Visit*. Dostopno prek: <http://www.gallup.com/poll/186233/americans-favorable-ratings-pope-visit.aspx> (19. julij 2016).
25. Nuzzi, Gianluigi. 2010. *Vatikan d.d.: iz skrivnega arhiva resnica o finančnih in političnih škandalih cerkve*. Ljubljana: Modrijan.
26. --- 2012. *Njegova svetost: zaupni dokumenti Benedikta XVI*. Ljubljana: Modrijan.
27. Papež Frančišek. 2014. *Address of Pope Francis to the Bishops of the Episcopal Conference of South Africa on their "ad limina" Visit*. Dostopno prek: https://w2.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2014/april/documents/papa-francesco_20140425_ad-limina-africa.html (19. julij 2016).
28. --- 2016. *Udienza all'Unione Internazionale Superiore Generali*. Dostopno prek: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/05/13/0337/00782.html> (19. julij 2016).
29. Pew Research Center. 2014. *U.S. Catholics View Pope Francis as a Change for the Better*. Dostopno prek: <http://www.pewforum.org/2014/03/06/catholics-view-pope-francis-as-a-change-for-the-better/> (19. julij 2016).

30. Ring, Trudy. 2016. *Pope Francis's Report a Letdown to LGBT Catholics*. Dostopno prek: <http://www.advocate.com/religion/2016/4/08/pope-franciss-report-letdown-lgbt-catholics> (19. julij 2016).
31. Roberts, Hannah. 2014. *Women theologians are 'the strawberry on the cake', says Pope*. Dostopno prek: <http://www.thetablet.co.uk/news/1508/0/-women-theologians-are-the-strawberry-on-the-cake-says-pope> (19. julij 2016).
32. Roter, Zdenko. 1976. *Katoliška cerkev in država v Jugoslaviji 1945-1973: sociološki teoretični vidiki in raziskovalni model*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
33. RTVSLO. 2013. *Vatikanska banka imela lani 86,6 milijona evrov dobička*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/vatikanska-banka-imela-lani-86-6-milijona-evrov-dobicka/319041> (19. julij 2016).
34. Scott, Marvin B., and Stanford Lyman. 1968. Accounts. *American sociological review* 33 (1), 46–62. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/2092239> (19. julij 2016).
35. Spadaro, Antonio. 2013. *Iskati in najti boga v vseh stvareh: Pogovor s papežem Frančiškom*. Dravlje: Župnijski zavod.
36. Širok, Mojca. 2014. *Od Benedikta do Frančiška: Revolucija v Rimskokatoliški cerkvi*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
37. Tapsell, Kieran. 2015. *The strange disconnect between Pope Francis' words and actions about sex abuse*. Dostopno prek: <https://www.ncronline.org/news/accountability/strange-disconnect-between-pope-francis-words-and-actions-about-sex-abuse> (23. avgust 2016).
38. Torielli Andrea. 2016. *Božje ime je usmiljenje: Pogovor z Andreo Toriellijem*. Ljubljana: Družina.